

Елена Семенов

Культура речи в научной деятельности исследователя

Аннотация. В статье рассматриваются некоторые аспекты композиционно-логического строения научной рецензии и научного отзыва, приведены оценочные стереотипные единицы, языковые средства авторской оценки во вторичных научных текстах.

Ключевые слова: вторичные научные тексты, научная рецензия, научный отзыв, языковые клише, оценочные стереотипные единицы.

Olena Semenog

The culture of speech in science researcher

Summary. Some aspects of compositional and logical structure of scientific review are examined in the article, evaluational stereotype units, language features of author's estimation in the second scientific texts are also pointed.

Key words: second scientific texts, scientific review, language cliché, evaluational stereotype units.

УДК 374.7

Ігор Фольварочний,
м. Київ

**ПРОСВІТНИЦТВО ЯК СТРАТЕГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ**

Постановка проблеми. До актуальних завдань розвитку національних систем освіти дорослих країн ЄС належить створення системних передумов реалізації стратегічних завдань розвитку цієї сфери, ефективне управління, визначення структури контингенту тощо. У зв'язку з цим, історико-педагогічний аналіз координаційної, просвітницької діяльності Європейської асоціації освіти дорослих (ЄАОД) набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень. Вирішенню даної проблеми на національному рівні сприяє наукова робота Н.Авшенюк, С.Болтівця, С.Гончаренко, Т.Десятова, І.Зязюна, В.Кудіна, В.Кременя, Л.Лук'янової, Н.Ничкало, Л.Пуховської, Л.Сігаєвої, С.Сисо-

свої, О.Сухомлинської, Г.Філіпчука та ін. Привертають увагу наукові дослідження О.Огієнко, В.Давидової, О.Матвієнко, присвячені освіті дорослих у Скандинавії, країнах ЄС. При цьому теоретичне осмислення проблеми розвитку просвітницької функції освіти дорослих на державному й громадському рівнях перебуває лише на початковому етапі. Для визначення оптимальних шляхів модернізації освіти дорослих важливо охарактеризувати засади, принципи, основні параметри і визначити перспективи їх впровадження в Україні із використанням досвіду провідних країн світу, на базі виявлених основних тенденцій.

Зазначимо, що проблематика просвітницької діяльності європейських громадських організацій у сфері освіти дорослих, а також пов'язаної з цим педагогічної освіти фахівців у сфері андрагогіки в європейських країнах знайшла часткове висвітлення у зарубіжних дослідженнях. Систематизація наукових знань у цій сфері відноситься до періоду науково-технічної революції другої половини ХХ століття, коли значно розширилася сфера формальної та неформальної освіти дорослих, що спонукало появу спеціальних досліджень з питань підвищення ефективності навчального процесу, осмислення традиційної педагогічної проблематики з позиції ідей неперервної освіти.

Мета статті полягає в тому, щоб показати значення взаємодії державного та громадського сектору розвитку сфери освіти дорослих, підкреслити значення просвітницької функції діяльності Європейської асоціації освіти дорослих.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, світа дорослих є важливим ресурсом узгодженого розвитку особистості і суспільства. Вона являє собою відносно самостійний соціокультурний інститут, що має свою стратегію розвитку, пов'язану з іншими інститутами суспільства. Він здійснює випереджаючий вплив на всі інші сфери (економіку, політику, науку, право, безпеку, ідеологію та мораль суспільства).

Освіта дорослих – це одне з прав людини, яке повинно забезпечуватися для всіх і кожного. Необхідність забезпечення в усьому світі освіти дорослих обумовлюється тими самими чинниками, що й необхідність навчання протягом усього життя. Вона є обов'язковою умовою для збереження особистісного, соціального та економічного добробуту людини. На початку ХХІ ст. йдеться про програму дій упродовж усього життя в інтересах людини – розширення прав і можливостей, розвитку людських ресурсів тощо.

Аналіз наукових матеріалів, присвячених особливостям функціонування національних систем у галузі освіти дорослих країн ЄС, був пов'язаний із дослідженням проблем особистісної і фахової самореалізації; контексту національних систем неперервної освіти; глобальних пріоритетів у цій сфері; андрагогічної тематики; розвитку, взаємодії теорії і практики освіти дорослих.

Дослідженню сутнісних характеристик сфери освіти дорослих і визначенню, з'ясуванню основних світових тенденцій присвячено працю Х. Мартінеса „Що є освітою дорослих?” [5, с. 7-25], в якій автор виокремлює три етапи її становлення та розвитку (1946-1958 рр., 1960-1980 рр., 1981 р. – дотепер). Наведені вище етапи науковцем схарактеризовано у контексті розуміння освіти дорослих як специфічної підсистеми системи освіти, що має свої періоди становлення і розвитку, трансформації і реформації. Така освіта розвивається відповідно до вимог часу, нормативно-законодавчих актів, покликаних надати освіті дорослих статусу універсальної світової системи підготовки фахівців, які відповідають вимогам сучасного світу. Х. Мартінес акцентує увагу на тому, що освіта дорослих спроможна охопити значну кількість працюючого населення країн світу, яке прагне підвищити свою кваліфікацію чи набути загальноосвітню та загальнокультурну підготовку. Вона спрямована на надання освітніх послуг згідно з потребами особистості та господарства країн світу, глобальними світовими тенденціями.

Поняття „освіта дорослих” у Рекомендаціях про розвиток освіти дорослих (Гамбург, 1976 р.) тлумачиться як комплекс організованих процесів освіти незалежно від змісту, рівня та методів, формальних або неформальних, що продовжують або доповнюють освіту. Ефективність управління освітою дорослих характеризує діяльність органів влади і недержавних організацій, спрямованих на підвищення її ефективності. Це процес, який регулює досягнення мети у цій сфері та розробку її освітньої політики. Він складається з таких підсистем:

- а) аналізу і оцінки освітньої практики;
- б) планування (розробка моделі її оптимального стану і системи заходів з її реалізації);
- в) визначення документації (підготовка, ухвалення та оформлення управлінських рішень, нормативних актів, що забезпечують їх виконання);
- г) організації взаємодії діяльності суб'єктів, причетних до виконання завдань;

- д) сприяння успішному вирішенню наявних проблем;
- е) контролю за зворотним зв'язком, який забезпечує корекцію поставленої мети і шляхів її досягнення.

Управління процесом функціонування і розвитку освіти дорослих в конкретній країні здійснюється на різних рівнях, кожний з яких включає названі функції у відповідності з їх специфікою, яка проявляється на багатьох рівнях:

- а) розвитку та вдосконалення стратегії політики законодавства освіти дорослих;
- б) формування та розвитку мережі освітніх установ із урахуванням технологічних, економічних, культурних особливостей території;
- в) створення комплексу необхідних населенню освітніх послуг;
- г) реалізації освітніх програм та їх корекції.

Структура контингенту освіти дорослих визначається як загальна кількість, поділена на категорії, до складу яких входять особи, яким притаманні певні ознаки, а саме:

- а) соціальні – працівники, безробітні, пенсіонери;
- б) демографічні – стать, вік, місце проживання;
- в) інституційні – формальна чи неформальна освіта;
- г) змістовні – загальна, спеціалізована, соціально-економічна;
- д) форми навчання – дистанційна, заочна, вечірня, денна.

Разом з тим, потребують суттєвого перегляду традиційні погляди на навчання дорослої людини. Необхідно враховувати здатність людини до навчання, спроможність до ефективного навчання у дорослому віці. У зв'язку з цим набувають актуальності такі питання:

- дослідження у сфері порівняльної педагогіки дорослих;
- використання досвіду зарубіжних країн у цій сфері;
- врахування відповідних методологічних принципів;
- аналіз міграційної політики Європейського Союзу;
- дослідження особливостей розвитку Болонського процесу;
- виявлення чинників створення передумов стійкого розвитку європейських країн;
- порівняльний аналіз специфіки інтеграційних процесів у країнах ЄС;
- виявлення особливостей економічної інтеграції;
- аналіз специфіки розширення і формування єдиної освітньої політики країн Європейського Союзу.

Аналізуючи теоретичну і практичну діяльність Європейської асоціації з питань освіти дорослих (ЄАОД), починаючи з другої половини ХХ – на поч. ХХІ ст., можна виділити такі її просвітницькі напрями:

1. Висвітлення подій у сфері освіти дорослих в Європі та розповсюдження інформації за допомогою веб-сайту і бюлетенів.
2. Семінари з питань управління проектами ЄС.
3. Контактні семінари з питань пошуку партнерів.
4. Участь у тижнях освіти дорослих та інших заходах
5. Допомога членам ЄАОД та іншим організаціям щодо реалізації європейських проектів.
6. Розробка Європейської платформи громадянського суспільства у сфері освіти протягом усього життя.
7. Членство у Виконавчому комітеті Європейської платформи соціальних недержавних організацій.
8. Участь у робочих групах Європейської Комісії.
9. Обговорення Меморандуму освіти протягом усього життя – платформи громадянського суспільства і некомерційних організацій.

ЄАОД регулярно публікує звіти, матеріали про надання допомоги, буклети, проекти, залучаючи до публікацій свої членські організації, бере активну участь у проектній діяльності як координатор та як партнер. Серед просвітницьких напрямів, організованих організацією, можна назвати такі: розробка освітніх послуг он-лайн для дорослих споживачів; розвиток Європейської співпраці у сфері освіти у в'язницях; розвиток Європейської мережі міжкультурної освіти; визнання формальної, інформальної і неформальної освіти; управління якістю освіти дорослих в Європі; підготовка викладачів для сфери освіти дорослих у системах неперервної і вищої освіти; фінансування освіти дорослих.

На даний час ЄАОД вже виконала одне зі своїх концептуальних завдань – стала авторитетною організацією європейського рівня і партнером у сфері неформального навчання. Її визнано професійною асоціацією, здатною зміцнювати своє положення і свою роль у сфері освіти дорослих і впливати на інші сфери освіти й підготовки за допомогою посилення уваги до неформального навчання і пріоритетних напрямів, визначених ЄАОД.

У жовтні 2005 року в Угорщині відбулася зустріч членів ЄАОД з Центральної і Східної Європи, щоб домовитися про створення Центрально-східноєвропейської мережі ЄАОД і розробити програму її дій. Пріоритетними завданнями цієї зустрічі були: обмін інформацією і навчання методології у сфері освіти дорослих [4].

Значна увага приділялася пошукам шляхів додаткового фінансування, у тому числі з боку крупних транснаціональних фірм, членів Корпорації соціально відповідальних бізнесів Європи, для фінансування конкретних заходів, спрямованих на досягнення цієї мети.

ЄАОД постійно одержує запрошення стати партнером у європейських проектах, що свідчить про її репутацію. Виконавча Рада розробила критерії, за якими ЄАОД дає згоду брати участь у проектах, що відповідають її власним пріоритетам, яких акцент робиться на загальноєвропейському значенні питання. При цьому велика увага приділяється якості і продуктивності цих проектів.

Чергова Генеральна асамблея ЄАОД відбулася у Ліллекхаммеру (Норвегія, 17-20 листопада 2005 р.). У цих заходах взяли участь близько 170 осіб, які обговорювали не тільки проблему валідації знань, але й загальні питання розвитку освіти дорослих. Зокрема, Генеральна асамблея вітала 16 нових членів ЄАОД, зокрема – Албанію, Вірменію, Азербайджан, Грузію, Туреччину і Україну. Зазначимо, що з того часу Україну в ЄАОД представляє Донецька громадська організація „Альянс”.

Серед проектів цієї організації – дворічна „Донецька міська школа лідерів”, „Створення мережі інформаційно-просвітницьких центрів з прав людини для молоді”. Починаючи із 2008 року коаліція громадських організацій України провела другий моніторинг вступної кампанії до державних вищих навчальних закладів. Його основною метою було виявлення особливостей (проблем та переваг) вступної кампанії 2009 року до державних вищих навчальних закладів України III-IV рівня акредитації державної форми власності, організованої за результатами зовнішнього незалежного оцінювання знань випускників.

Моніторинг проводився у межах проекту „Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні „Гідна Україна”, який виконує при підтримці Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) та Корпорації „Виклики Тисячоліття”. Представництво ЄАОД в Україні бере активну участь у реалізації цієї ідеї – демократизації системи неперервної освіти і цим самим сприяє усвідомленню важливості її вдосконалення.

Зазначимо, що у 2007 році Генеральна Асамблея ЄАОД прийняла уточнювальні поправки до конституції ЄАОД і розробила нові пріоритетні напрямки цієї діяльності, а 2007 рік було оголошено роком рівних можливостей для всіх громадян ЄС. Різні заходи, які були здійснені упродовж цього періоду, спрямовуються

на викорінення дискримінації, жертвами якої стають унаслідок расової і етнічної належності, віросповідання, інвалідності, віку чи сексуальної орієнтації. Будь-яка дискримінація на одній із зазначених вище підстав переслідується на європейському рівні.

У 2007 році організація отримала замовлення на дослідження щодо гендерної рівності у сфері навчання впродовж життя. ЄАОД працює над проблемою навчання як засобу міжкультурного спілкування у різних напрямках. Наступний, 2008 рік, став європейським роком діалогу між культурами. Було засновано Премією „Грандтвіг”, організовано конференцію на тему діалогу між культурами.

Слід додати, що ЄАОД активно співпрацює з Міжнародним Товариством з освіти дорослих (Німеччина, м. Бамберг) над питаннями про роль освіти у вирішенні проблем міграції та інтеграції. Зусилля ЄАОД спрямовані на боротьбу з бідністю за допомогою освіти. З 2009 року до структури ЄАОД ввійшов й Інститут менеджменту освіти АПН України (м. Київ).

Наголосимо, що членство країн ЄС у ЄАОД має свої переваги. З одного боку, це „зайва” опіка з боку Брюсселя, а з іншого – переваги від можливостей міжнародної співпраці, значна мотиваційна та інноваційна підтримка, відкритість до нових ринків та фінансування, стипендії у галузі освіти упродовж життя, підтримка ЄС міжнародного співробітництва, національні програми з освіти дорослих та інше.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття Європейська асоціація освіти дорослих працює в різних напрямках і на різних рівнях, щоб досягти цілей, визначених у річних планах цієї організації. Передусім йдеться про її активну участь у розробці проектів, громадських обговореннях, консультаціях з різними установами, семінарах, тренінгах, а також розроблення її членами відповідних рекомендацій у сфері освіти дорослих, які використовують на національному рівні члени цієї Асоціації.

Розробка концепції просвітницької діяльності ЄАОД ґрунтується на ідеї урахування різноманітних чинників, зокрема:

- концептуальних підходів;
- філософських аспектів ідеї неперервної освіти;
- системних засад удосконалення національної системи освіти дорослих;
- визначення координаційної функції ЄАСА;
- усвідомлення ціннісних аспектів діяльності Асоціації;
- висвітлення її соціокультурного значення та ін.

У діяльності Європейської Асоціації з освіти дорослих простежується орієнтація на підготовку волонтерів у галузі освіти

дорослих, об'єднання освіти дорослих із асоціаціями тренерів у різних країнах Європи. У центрі уваги ЄАОД – базова підготовка волонтерів, керівництво та лідерство у підготовці кадрів організацій, підготовка волонтерів-викладачів.

Привертають увагу різноманітні навчальні програми з питань інтеграції жінок в умовах маргіналізації і соціальної ізоляції. Мета цих проектів – проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт в освітніх заходах із жінками, які перебувають в умовах ізоляції й змушені долати численні перешкоди для отримання доступу до професійної підготовки.

Висновки. Досвід просвітницької діяльності Європейської асоціації з питань освіти дорослих потребує наукового осмислення. Поки що на теоретичному рівні ця робота вітчизняними науковцями ще не здійснювалась. Необхідно показати роль й інших громадських організацій у формуванні європейської політики неперервної освіти, роль громадських організацій в Україні, визначити та охарактеризувати їх значення і вплив на формування громадянського суспільства та розвиток національної політики у сфері освіти дорослих.

Серед актуальних завдань сьогодення – удосконалення теорії і практики освіти дорослих у контексті наявної національної системи неперервної освіти на основі світового досвіду. Знання у сфері освіти дорослих, накопичені у світовій теорії і практиці, ще не знайшли свого цілісного висвітлення у вітчизняній педагогічній науці. Саме тому актуальне завдання полягає у здійсненні порівняльного аналізу проблем і тенденцій, моделей як базових передумов удосконалення методології національної системи освіти дорослих, модернізації загальнонаціональної системи підготовки і перепідготовки кадрів.

Література

1. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: Монографія / В.П. Андрущенко, І.А. Зязюн, Н.Г. Ничкало та ін. За ред. В.Г. Кременя; АПН України. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – К.: Наук. думка, 2003. – 852 с.
2. Основы андрагогики. Терминологический словарь-справочник для студентов социально-гуманитарных специальностей / Сост. Маслова В.В. – Мариуполь, 2004. – 19 с.
3. Пуховська Л.П. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І.А. Зязюна. – К.: Віпол, 2000. – 636 с.
4. Adult Education in Hungary Report to the OECD. Commissioned by the Ministry of Employment and Labour. – Budapest: January, 2004

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: 15.06.2009 <www.eaea.org/doc/news/aehuoecd.doc>. – Мова англ.

5. Juan Ignacio Martinez de Morentin de Goci. What is adult education? Unesco answers. UNESCO Training Centre-Florida Eskola // San Sebastian UNESCO Centre, 1st edition. – 2006, novembre. – 37 p.

Игорь Фольварочный

Просветительство как стратегия деятельности Европейской ассоциации образования взрослых

Аннотация. В статье акцентируется внимание на просветительской деятельности Европейской ассоциации образования взрослых и эффективной национальной политике стран ЕС, которая основывается на демократизации системы образования.

Ключевые слова: образование взрослых, андрагогика, тенденции.

Igor Folvarochnyi

Education as strategy of activity of European association of formation of adults

Summary. The author of the article pays much attention on activity of EAEA and effective national educational policy of EU, which depends on specific background of democratization of education system.

Key words: adult education, andragogy, trends.